

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

PERFIL

L'ESCRITOR JIŘÍ WEIL VA NÉIXER A PRAGA EL 1900 EN EL SI D'UNA FAMÍLIA JUEVA. AUTOR TAMBÉ DE 'MENDELSSHON ÉS A LA TEULADA', LES SEVES OBRES VAN PASSAR DESAPERCEBUDES FINS QUE PHILIP ROTH VA RESCATAR-LES DE L'OBLIT

L'absurd tètric de la pitjor tragèdia

PERE ANTONI PONS

Si no fos perquè Philip Roth va enviar, a finals dels 80, una carta a l'editorial Farrar, Straus & Giroux explicant que *Viure amb una estrella*, de Jiří Weil, era "una de les novel·les més extraordinàries" que havia llegit mai "sobre el destí dels jueus sota domini nazi", avui gairebé ningú no sabria res d'aquesta novel·la.

Que un gegant literari com Philip Roth et rescati de l'oblit és una gran sort, però és el tipus de sort que només es dona després de moltes calamitats. Un penós enfilall de calamitats és, justament, el que va ser la segona meitat de la vida de Jiří Weil. Nascut el 1900 al petit poble txec de Praskolesy, en el si d'una família jueva ortodoxa i benestant, va estudiar filosofia i literatura a la Universi-

tat de Praga i aviat va començar a militar en el Partit Comunista. Durant uns anys es va guanyar la vida fent de periodista i de traductor, primer traduint obres literàries i, més tard, literatura marxista a les ordres del Komintern. Fins que el 1935 tot va ensorrar-se. Purgat per Stalin, va ser deportat a l'Àsia central. De nou a Praga, va sobreviure a la brutal ocupació nazi del país perquè, en rebre l'ordre d'internament al gueto de Terezín (Theresienstadt), va fer-se passar per mort i va malviure, amagat, en diversos pisos il·legals. Acabada la guerra, amb el país sota l'òrbita soviètica, va publicar (entre altres llibres) *Viure amb una estrella*, que va ser criticat i prohibit pels crítics i la censura comunistes, que el titllaren de decadent i existencialista. Havent estat víctima dels pitjors monstres del segle XX, Weil va morir, bandejat i ignorat, el 1959.

Viure amb una estrella conta el dia a dia de Josef Roubíček, un antic empleat de banca jueu, en la Praga ocupada pels nazis. És, òbviament, un dia a dia dramàtic, marcat per unes prohibicions que van en augment i que afecten des de qüestions fonamentals –no poder treballar en el seu ofici, no poder viure en un habitatge en condicions– fins a nimietats que semblen ximpletes però que són humiliants i degradants –no poder tenir animals domèstics ni instruments musicals, no poder entrar en cap barberia–; també és un dia a dia en què la lúcida consciència que alguna cosa terrible s'està preparant ronda i enverina la vida del protagonista i d'aquells amb qui es relaciona. La manera com, implacablement, les amenaces i els designis criminals del poder nazi van concretant-se i acorralant el

**VIURE
AMB UNA
ESTRELLA**
JIŘÍ WEIL
VIENA
TRAD. JAUME CREUS
244 PÀG. / 21 €

protagonista i els altres personatges –forçats a dur l'estrella de David, a ser tancats al gueto o a estar inscrits en una llista per "ser transportats" cap a l'Est– és d'una força gairebé ominosament sobrenatural.

Universalitzar la tragèdia

Si bé comparteix diverses característiques pròpies de la literatura de l'Holocaust –la perplexitat que causa ser víctimes d'una injustícia massiva i atroc, l'absurd tètric que passa a amarar fins al més petit detall de la vida, el perill potencial que nia fins i tot en les més banals fórmules del llenguatge, la por omnipresent–, *Viure amb una estrella* té dues particularitats. Una és que mai, en les seves 260 pàgines, s'hi esmenten ni els alemanys (o els nazis) ni els jueus. Josef Roubíček, el narrador en primera persona, es refereix als jueus com "nosaltres" o "els nostres" i als alemanys com "ells" o "els seus". L'efecte d'aquesta aparent despersonalització és paradoxal: d'una banda, universalitza la tragèdia; de l'altra, la fa més punyent i precisa (cap lector, per desinformat que estigui, dubtarà en cap moment respecte de qui són "nosaltres" i qui són "ells").

La segona particularitat és el to del narrador. És el to directe i serenament brutal, un punt espectral o delirant de qui s'ha avesat a viure en la tragèdia i, per tant, relata les situacions més monstruoses i reproduïx els diàlegs més descarnats amb la lacònica desesperació de la fatalitat, ocasionalment empeltada d'una temerària o boja esperança. El resultat de tot plegat és una novel·la esplèndida i esgarrifosa, que ara podem gaudir gràcies a una traducció excel·lent de Jaume Creus. ♦♦

**JIŘÍ WEIL
RELATA LES
SITUACIONS
MÉS
MONSTRU-
OSES I
REPRODUÏX
ELS DIÀLEGS
MÉS
DESCARNATS
AMB LA
LACÒNICA
DESESPERA-
CIÓ DE LA
FATALITAT**

GETTY

Tots cinc ja són a la presó

SIMONA ŠKRABEC

Al telenotícies van anunciar l'acabament d'una operació policial amb una frase sobre la detenció dels mal-factors, així com

es clouen la majoria de les investigacions policials i també les sèries de detectius i les novel·les de lladres i serenos. Igual com els relats romàntics acaben amb el petó, just abans que les belles promeses esdevinguin la dura realitat, la convenció exigeix que la recerca criminal acabi amb la detenció dels delinqüents perquè el món pugui tornar al seu curs.

La notícia de l'altre dia, però, tenia un component que la feia sortir d'aquesta rutina. El policia, en relatar la detenció, no podia contenir un

somriure perquè havien descobert que els lladres beneïen el cotxe abans de cada fugida. Lladres de cor bo! Lladres que necessiten rituals perquè confien que les seves accions no tindran cap conseqüència negativa si segueixen les regles: aquesta és exactament la qüestió que convé mirar sota la lupa.

Estem acostumats a contemplar la realitat criminal com un espai a part, físicament separat dels nostres carrers i cases. Qualsevol crim és vist com una interferència momentània i mai falten els mitjans per poder tornar, com més aviat millor, a la normalitat. Sebastià Bennasar amb *L'imperi dels lleons* insisteix, en canvi, en una advertència que ha insuflat molta vida a la narrativa de gènere criminal a Europa al tombant del se-

gle XXI. La criminalitat no és als carrers del darrere, sinó arreu: la seva presència és indèstriable de la quotidianitat més quotidiana.

I no només això, els lladres s'han fet bons. Les seves regles de joc, la seva fèrria i indiscutible moral, la seva fidelitat a la causa i el respecte pels companys i la família acaben dibuixant un món perversament ideal que funciona –la conclusió és estremidora– millor que el nostre. El que és impossible d'adquirir en la vida senzilla, la feina estable, el poder basat en el respecte, i fins i tot l'amor sincer, el règim mafiós, gràcies al diner fàcil, permet realitzar-ho sense ni parpellejar. La màfia ha aconseguit preservar el món antic, el dels valors indiscutibles. Es premien els obedients i es castiga la traïció sense miraments.

**L'IMPERI
DELS LLEONS**
SEBASTIÀ
BENNASAR
ALREVÉS
300 PÀG. / 17 €

El preu d'aquesta realització personal és petit i fàcil. Cal tornar-se insensible i brutal, implacable en la defensa dels privilegis propis.

La brutalitat –en això Bennasar l'encerta de ple– ens ve de fàbrica als europeus. Hi ha hagut prou guerres i conflictes somorts per haver fabricat "generacions senceres sense esperança". A *L'imperi dels lleons* que teixeix la seva densa xarxa entre Lió i Sitges no hi ha cap enigma per resoldre, la trama ha desbordat tota investigació. La novel·la negra avui s'escriu des de l'ambició de retratar una realitat el funcionament de la qual hem deixat d'entendre: l'enigma ja no és la motivació de les ments criminals, sinó el que les separa, exactament, de l'afany de benefici a qualsevol preu que impulsa l'economia global. ♦♦